

ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТУРИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Володимир Анатолійович ЛИСЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Функціонування адвокатури в умовах правового режиму воєнного стану в Україні є комплексною інституційно-правовою проблемою, що визначається необхідністю забезпечення конституційного права на професійну правничу допомогу за умов обмеження низки прав і свобод, зміни юрисдикції судів, загроз безпеці адвокатів та руйнування інфраструктури. Діяльність адвокатів у цей період набуває гібридного характеру, поєднуючи норми Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] із спеціальними положеннями воєнного часу щодо юрисдикції, дотримання процесуальних строків, доступу до реєстрів та збереження адвокатської таємниці. Виникає потреба у кризовому менеджменті, дистанційній роботі, захисті клієнтів та документуванні воєнних злочинів.

Регулювання адвокатської діяльності здійснюється через комплекс нормативних актів, де стрижневим залишається Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», модифікований законами воєнного часу. Особливо значущим є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [2], що легітимізує обмеження конституційних прав і створює специфічні умови доступу до інформації, свободи пересування та організації захисту. Це вимагає від адвокатів гнучкості та використання дистанційних засобів роботи для реалізації права на правову допомогу.

Процесуальна діяльність адвокатів зазнала суттєвих змін через модифікації Кримінального та Цивільного процесуальних кодексів, які регламентують роботу судів у зоні бойових дій та визначають територіальну підсудність. Для адвокатів це означає постійний моніторинг змін у підсудності та адаптацію процесуальних стратегій. Невизначеність строків та особливості проведення слідчих дій ускладнюють планування та виконання професійних обов'язків.

Доступ до державних реєстрів суттєво обмежений, що впливає на якість надання правничої допомоги. Постанова КМУ № 209 від 06.03.2022 [3] обмежила роботу електронних реєстрів, дозволивши доступ лише обмеженому колу суб'єктів. Це створює необхідність впровадження захищених цифрових каналів взаємодії для забезпечення доступу до інформації, що є критично для корпоративного, майнового та спадкового права.

Укази Президента України щодо введення та продовження воєнного стану [4] регламентують загальні умови безпеки та функціонування

державних органів. Хоча вони безпосередньо не стосуються адвокатури, їх реалізація опосередковано впливає на швидкість доступу до електронних систем і виконання адвокатських запитів. Це підкреслює пріоритет національної безпеки над операційною прозорістю у кризових умовах.

Внутрішнє регулювання адвокатського самоврядування (РАУ, НААУ) стало ключовим елементом підтримки професійної діяльності. Рішення РАУ щодо щорічних внесків, дистанційного проведення кваліфікаційних та дисциплінарних засідань забезпечили безперервність діяльності та соціальний захист адвокатів, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях.

Дисциплінарний та етичний контроль адаптовано до форс-мажорних обставин. Дослідження [5, 6] показують необхідність диференційованого підходу ВКДК, який враховує службу адвокатів у ЗСУ, евакуацію або перебування на окупованих територіях. При цьому контроль за дотриманням адвокатської таємниці та запобігання зловживанню статусом набуває особливого значення.

Процесуальна мобільність та регіональна взаємодія стали критичними. Переміщення адвокатів ускладнює нагляд з боку КДКА та потребує уніфікації електронного документообігу для забезпечення ефективного моніторингу. Контроль за якістю надання БПД внутрішньо переміщеним особам вимагає гнучких механізмів оцінки та координації з державною системою.

Конституційно-правові гарантії адвокатської діяльності та міжнародний захист підкреслюють пропорційність обмежень та активну роль НААУ у відстоюванні прав адвокатів. Це включає запобігання неправомірним діям державних органів та контроль за дотриманням професійних гарантій [7].

Проблемою залишається нормативна невизначеність та колізійність регулювання, що ускладнює дотримання процесуальних строків та територіальної підсудності. Відсутність чітких критеріїв «поважності причин» у дисциплінарній практиці створює ризики для правової передбачуваності.

Таким чином, функціонування адвокатури в умовах воєнного стану характеризується гібридною моделлю контролю, яка поєднує нормативні імперативи базового закону [1] із екстремим державним регулюванням та адаптивними рішеннями органів самоврядування. Головна мета – забезпечення конституційного права на захист, збереження незалежності професії та оперативне реагування на форс-мажорні обставини.

Список використаних джерел

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/ed20250514#Text>

3. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text>
4. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
5. Шандула О. О., Чубейко В. І. Моральні засади адвокатської діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 492–494. doi: 10.32782/2524-0374/2020-8/122.
6. Пасічнюк В. Б., Яковчук Я. В. Деякі питання окремих заходів запобігання порушенням норм охорони праці в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 87, част. 3. С. 96–101. doi: 10.24144/2307-3322.2025.87.3.14.
7. Гамрецький Є. О. Забезпечення гарантій адвокатської діяльності в особливий період. *Актуальні проблеми держави і права*. 2024. Вип. 10. С. 25–30. doi: 10.32782/apdp.v102.2024.4.